

נוחמד ח'ודיר: הנדנדה

בנתיבה הדמומה החוסה בצל כפות-התמרים נע לו עלם גלוח-ראש על אופניו הקלים, כאחוז-תנומה, בין חומת-טיט הרוסה מזה ונחל שפלא-אפיק, מכוסה חוטי קצף כקצף הסבון מזה. משפת הנחל העשוב והלאה השתרעה חלקת אדמה שבה פזורים גזעי דקל ושיחי שוש וחילף פראיים, ואילו מאחרי חומת-הטיט נשקפה שפלה פוריה, צפופת-דקלים ושסועה פלגי-מים, שפניה עוטים דשאים רכים ופורחים, שיחי-בר שפלי-קומה, עצי-רימון ועריסי-גפנים. לפתע נחשפה הנתיבה ליקוד החמה בעוד שכרי-הדשא הרובדים את חורשת-הדקלים והשביל הצר העובר בתוכה עדיין היו שרויים בצל. כאחוז-תנומה לא שמע העלם קול או בת-קול, אף לא את רחש אופניו המתגלגלים על-פני עפר הנתיבה הרך; אך אל אפו באו ניחוחי ההרדוף ופרחי-הבר, המצויים בשפע מאחרי חומת-הטיט ומעבר לנחל המקציף. מבעד לפרצות שבחומה נתקלו עיניו המסוגנוורות בפרחי-הרימון הסמוקים, החוסים בצל העלים הצפופים, ובכנפיהן האפורות והרוטטות של יוני-הבר. פרחי ההרדוף העוטרים את הענפים הגוחנים על פני הנחל הצטיירו במים בין צללי כפות התמרים, כמלאכת-תחרה בכתונת-פסים. העלם עצר את אופניו בצל ענפיו העבותים של עץ-חוט, אשר פשטו עד לאמצע הנתיבה, הסמיך רגלו אל החומה ובתאנה החל לאכול מן הפרי השחור. אחר ירד מאופניו, השעינון אל החומה ופנה לרחוץ את ידיו הדביקות במי הנחל הצוננים. הוא גמע מן המים בשקערוורת כפיו וריטב את ראשו המגולח. רגע צותת לפעמי רגליים קלות והנה שלושה כלבים חומקים בזה אחר זה מבעד לפירצה בחומה אל האדמה הנמוכה. בעלותו על האופניים שבו אליו דימדומי-השינה והוא חש רפיון ורגיעה שמקורם בדומיה רוחשת הריחות החמימים. מבין עפעפיו הכבדים התכונן עתה בגרגרי העפר הנושרים מאופניו ובצל האופניים המטפס על החומה החולף על פני שוחות ומכתשים והמקפץ על עלוות הדקלים. מתוך הקהות האופפת את ראשו הגה בחיי היצורים הזוערערים, המסתתרים מתחת לעשב, בגלעיני החרוב היבשים, באש-כלות ענבי-הכוסר, בחיים הרוחשים במי הנחל ובחיים העמומים כל-כך והקלים כל-כך שבמזוודה התלויה בכידון האופניים. לפתע התעופפה להקת-יונים, שמוסרת היתה בין ענפי האילנות, וכמעט הפילתו לתוך הנחל במעופה הבהול. חומת-הטיט נגמרה ואת הנתיבה גדרו מכאן ומכאן שתי שורות תיל דוקרני, מתוחות על מוטות ברזל, המסתיימות בפשפש העשוי אף הוא תיל דוקרני. הוא ירד מאופניו והחל לגררן על פני נתיבה צרה עטויה צמחים דהויים. בין גזעי הדקל הנטועים בשורות ישרות טפחו על גדותיהן תעלות מים ירקרקים הזורעות בועות, עלים יבשים ופיסות-רקיע לכדודות בין כפות התמרים. אחר נכנס לתוך סוכת-גפנים שאשכלותיה עדיין לא בשלו ויצא אל גדות נהר לא רחב אך מהיר-זרם, ושם הבחין בלהבה העולה מתנור בקירבת

שפת הנהר, ומשתקפת בפני המים. מתוך הצמחיה הנמוכה הגיחו שתי בקתות בנויות סיט וסככה עשויה קני־סוף בצורת דל"ת.
גרר את אופניו לעבר הבית והנה אשה עוטה שחורים הגיתה מאחרי התנור הבוער.
"יש לך בן בצבא, אמא?" קרא לעומתה.
"כן, בני, עלי שמר."
"עלי קאסם?"
"כן. אתה מכיר אותו?"

ניגב הצעיר את ראשו והביט במזוודה התלויה בכידון האופניים. "אני בא משם. הוא ידיד שלי, אני הוא ביחידה אחת."
"מה שלומו? זה זמן לא שיגר לנו מכתב, כיצד הוא?"
"הבן שלך, אמא..." הוא הביט במזוודה התלויה בכידון, השיט עיניו על הבית והגג ואפיק הנהר ופני האשה המלוהטים בלהבות.
"וזאת המזוודה שלו?" שאלה האשה עוטת השחורים.
"וזאת? לא, היא שלי."
"יש לו אחת כמותה. מה שלומו?"

"הוא שרוי בטוב ודורש בשלומכם ובשלום חלימה ילדתו."
שתק רגע, סוקר סביבו. עשן דק ואפור עלה מן התנור בעקבות לשונות האש; מאחת הפינות של הבקתות יצאה פעוטה בת שש ואצה לעבר הנהר.
"הוא שואל על היונים."
"הן למעלה בשוכך על הגג. אתה רואה את השוכך?"
"רק חלק ממנו. אני רואה את הפחים הנשקפים לחצר. לא שיערתי שיש לו מספר כה גדול של יונים."

"מדוע אינך עובר אלינו? הגשר שם. אביו יצא להרכיב עצי־תמרים עם כלתו."
"אשאיר את האופניים כאן."

השעין את האופניים אל גזע עץ ועבר את הגשרון העשוי גזעים צמודים זה לזה ומכוסים שכבת־עפר סמיכה. בתוך כך ראה את היונים יוצאות ממיכלי־הפח ההדוקים אל דפנות הבית, ואת המים היוצרים מערבלות בעברם מתחת לגשרון. מלבד התנור מצויים היו בחצר שלושה דקלים ארוכים ועץ עבות נטוע על שפת הנהר ממש. בין שני דקלים קשורה היתה נדנדה, שהילדה ביקשה לעלות עליה.
"שב לנוח כאן, בני. היכן אתם עכשיו?"

האורח עזר לילדה לעלות על מושב הנדנדה העשוי יריעות של שק־פשתן, והתישב על המחצלת שפרשה הזקנה בצל העץ. "אנחנו עכשיו על הגבול. החליפו אותנו סוף־סוף בחזית."

"ומתי יקבל בני חופשה?"

"חופשה? בקרוב. אולי בחודש הבא. לא שמעתם אותו בראדיו?"
"לא. הוא הניח את הראדיו הקטן שלו כאן, אבל לא מדליקים אותו. אביא לך דבר־מה."

היא פסעה בחצר הבית לעבר הסככה ושׁובל כותנתה השחורה נגרר אחריה. מתוך הסככה יצאה תרנגולת ורצה אחריה. יונים חיבטו כנפיהן בחלל הבית או לקטו זרעונים בחצר.

"מה שמך, ילדה?"

"חלימה".

"חלימה, אבא רוצה שאתן לך נשיקה".

האורח קם ונשק לה. היא היתה שקועה בתוך יריעות־הפשתן הקשורות אל חבלים עבים, מטה ראשה על זרועה המחזיקה בחבל הנדנדה, ושערה הקצר, החושף את ערפה הדק והשחוח, העלה גלים אדומים. הסתכלה חלימה באורח מזווית עינה וביי־קשתו לנדנד אותה. הוא השח קומתו מאחרי גבה והדף אותה קימעה, אך היא ביקשה שינדנד אותה בכוח עד שתעוף. אז נתן ידיו על מתניה והדף בחזקה את הנדנדה, שזינקה מעבר לצל הדקלים, ריחפה מעל המים, נשטפה שמש, ולבסוף שבה אחור. הוא סר ממנה והניחה יוצאת ובאה בלי לגעת בה.

"החזיקי היטב, אני אתן לך לעוף".

עד־מהרה יצאה הנדנדה מתחום הצל, עברה את קו צמרות העצים, וקרני־השמש נפלו על ערפה של חלימה כחוד החנית. אחרי־כך חזרה ושוב עברה את האיזור המוצל. פיה של חלימה היה פעור בלי שתצחק, ושערה, שעקבות חינה שמורים בו, התעופף מעל פניה ועטה גון חכלילי וזהר בפגוע בו קרני השמש, אך בשוב הנדנדה אל הצל היה שב לנוח על מצחה וזהרו מועם.

"מה שם העץ הזה, חלימה?"

"במבר".

"מה שמו?"

"במבר. היא אינה מבטאה את השם היטב", השיבה הזקנה בשובה וכוס חלב בידה. "זה בלי קרח", אמרה בהגישה לו את הכוס, "קרח לא מגיע לכאן".

"החלב טוב גם בלי קרח. כמה פרות יש לכם?"

"שלוש", השיבה חלימה. "אמא יצאה לרעותן מאחרי הבית".

ידיה היו נטויות לכאן ולכאן בהחזיקן בחבלי הנדנדה ושערה הקצר גלש מטה; כי עם צניחת הנדנדה הסתה ראשה לאחור והסתכלה באורח בעיניים מהופכות. האורח לא נגע עוד בנדנדה והניחה מתנדנדת הלוך ושוב בקצב מאוזן.

"השמש מעוורת אותי".

מאצל התנור, שדעכה שלהבתו, אמרה סתה: "היא אינה הוגה היטב את המלים, אבל אנו שולחים אותה לבית־הספר בשנה הבאה".

אמר האורח: "עלי סיפר לי הרבה על העץ הזה. אמר שבילדותו נהג לישון על ענפיו". "אני לא אוהבת את הפרי שלו".

"עוד לא אכלת במבר?" שאלה הסבתא.

"לא, אבל הוא סיפר לי שהבמבר מכיל נוזל דביק".

"הגרעין נדבק באצבעות ואינו נפרד מהן אפילו שתנער חזק", אמרה חלימה.

"אבל הוא עזדנו בוסר. הוא חשב שכבר הבשיל וביקשני ליטול עמי מעט במבר".
 "אני חושבת שהבמבר אינו צומח במקום אחר", אמרה סבתא.
 "אינני יודע. הוא גם סיפר לי על הגדנדה".
 "כשהיתה תינוקת לא נרדמה חלימה בעריסה, אך עדימהרה נרדמה בנדנדה. זה שש
 שנים היא ישנה בנדנדה".
 "כאן ליד המים".
 "עלי היה נוהג לרחוץ בנהר והיא הסתכלה אליו. לעמוד לא יכלה בתוך הגדנדה".
 "אתה יודע לשחות?" שאלה חלימה.
 "כן, אני יודע".
 "יש לכם נהרות שם?"
 "הרבה, אבל אינם דומים לנהר מהירזום זה. את אוהבת מים, חלימה?"
 "אני מפחדת לטבוע. נדנד אותי עכשיו".
 קיבל האורח את הנדנדה מאחור, נתן ידו על יריעות הפשתן החופנות את גופה הזעיר
 של הפעוטה, והדף בכוח; אז ריחפה הגדנדה על פני הנהר ונשקפה במימיו, כשהיא
 חולפת במהרה בין הגופים הצפים בהם.
 "האם לא ביקש ממך לשחות?" קראה חלימה בקול חד.
 "לא. הוא ביקש ממני לתת לך נשיקה".
 "כבר נתת. אני רוצה שתיפנס למים".
 הסב האורח פניו אל האשה שלידי התנור וזו אמרה:
 "הרטב גופך במים. היא תמיד מבקשת זאת מאביה".
 "טוב. אעשה כרצונה".
 "אבל אל תשעה לדבריה תמיד. אין גבול לדרישותיה".
 מאחרי עץ הבמבר פשט את שלמתו וגופייתו ותלה אותן על ענפיו, אחר קפץ לתוך
 הנהר ושמע את קול צהלתה של חלימה, שנקטע עם צלילתו לתוך המים הירוקים.
 בהגיתו שוב התיו מים מפיו והחל לשחות כנגד הזרם כדי להישאר מול חלימה.
 "המים עדיין קרים".
 "תוכל לשחות עד התנור?"
 "אין קל מזה".
 "המים יסחפו אותך כמו ברווז".
 עם זרם הגאות הנוצץ נסוגו חישמהר לנגד עיניו צמרות הדקלים אשר לשפת הנהר
 מזה ומזה. במרחקמה מן הבית התעקל הנהר, אך מיד לפני התעקלו נפלו ענפים רבים
 לתוך האפיק העמום והמוצל והחליפו מקומם מגדה לגדה. בעיניו הלחות והמטושטשות
 ראה את האשה עומדת אצל התנור כנוע־עץ מפוחם; וכשהגיע מולה ראה אותה
 נושאת בצק בידה, מניחה אותו על כרית בד שחור וגוחנת כדי להצמידו אל דופן
 התנור החם. דומה היה כאילו נוטה היא להישבר ולהתפורר עם כל תנועה מתנועותיה
 האטיות. עתה יכול היה לגעת ברגליו בקרקעית הנהר ולעמוד כנגד הזרם מול התנור.
 על גופו היכו עלים וצמחים שנסחפו באותה, והוא ליקט מתוכם ענביות ואכל

בתאוות־נפש.

"המים עדיין קרים".

"עלי נהג לשחות בבוקר בימים אלה".

"את יודעת, אמא, אני כאן כאילו היה זה הוא. הרי אלה ימי מלחמה".

נשתהה לראות את עיניה תועות בפניה הצמוקים ושפתיה מתהדקות על שתיקתה המחרידה. כמוה כגזע מפוחם, שאך תציבהו ישר והנה קורס הוא ומתפורר.

"המקום הזה מוצא חן בעיני. הסתכלי בי ודמי בנפשך כאילו הוא הרוחץ בנהר ומדבר אליך. בל תעגם נפשך להיעדרו".

הגתה בעלת־התנור מלים חרוכות שכבו בנהר וכיסתה עליהן חלימה בקריאתה:

"חזור לנדנד אותי. תוכל לשחות על גבך?"

"כמו אניה. זה קל מאד".

הוא נתן ראשו כנגד הזרם והחל לבעוט ברגליו ולהניע ידיו מתחת למים כדי להישאר צף על פניהם. קצף רב העלה בתנועותיו. הוא שמע את חלימה מפריחה צפירות כשל אניה, ותוך שהוא פולט מים מספיק הסתכל ביונים המעופפות מעל השוכר, בעלים הגדולים והירוקים של עץ הבמבר, בכפות התמרים המשתלבות זו בזו ובנדנדה המאיטה הילוכה. הוא חדר לתחום הצל של העץ וחש כאילו נכנס לבאר, אחר נאחו בענפים הגולשים אל המים והנה קולה של חלימה מגיע לאזנו:

"אתה יודע, גם סבא שלי היה חייל".

ומיד קולה של הסבתא: "מה אמרה על סבא?"

"אמרתי לו שהוא היה חייל", הודיעה חלימה.

"כל האנשים נעשים חיילים ביום מן הימים", אמר האורח.

"הוא נלחם במלחמת־העולם הראשונה", שמע את סבתא. "היא אוהבת את הסיפורים שהוא מספר לה".

"סיפורים יפים מאד", אמרה חלימה.

"הסיפורים של אבא שלך", אמרה סבתא, "חכי עד שיבוא לחופשה".

"כן, סיפורים יפים, סיפורים מופלאים, חלימה", אמר האורח.

"הנדנדה עומדת. נדנד אותי עכשיו", נשמע קולה של חלימה.

הוא יצא מצל העץ, פניו רטובים.

"האם האדימו עיניך?" שאלה חלימה.

"זה קורה לכל מתרחץ".

"לא נכון. אבא עיניו לא מאדימות".

הוא אחז בעכוזה מבעד ליריעות־הפשתן והדף אותה אל השמש, אך בשובה לפת את גופה והפסיק בכך את תנועת הנדנדה: "איך את מרגישה, חלימה?"

"למה העמדת אותה? דווקא נתת דחיפה טובה מאד".

שוב שולחה אל השמש והיא שבה להטות ראשה על זרועה, פניה היו רגועים ועיניה עצומות:

"אני רואה את אבא. הוא מנדנד אותי על זרועו. אבל הוא לא מדבר. כמו אילם. הוא

גילח את שער ראשו כמוך ואני כמו זרה בשבילו, כי הוא לא מכיר אותי ולא מדבר בכלל."

אחר פקחה עיניה: "לאן הלך? היה יחד אתי ונידנד אותי."
 "הוא נעלם עכשיו. כשאת פוקחת את עיניך הוא נעלם."
 "לאן?"

"הבה נחפש אותו. האם טיפס על העץ? לא, כי אז היינו רואים אותו. האם צלל למים? לא, כי אז היה נחנק אילו שהה זמן רב תחת המים. הה, יודעת את היכן הוא? במוזודה ההיא. את רואה אותה, חלימה?"
 "איזו מוזודה?"

"ההיא מעבר לנהר. המוזודה התלויה על האופניים."

"המוזודה הקטנה? איך יכול להיכנס לתוכה?"

"הוא כמו עשן. זכרי, חלימה, הוא כמו עשן."

"לא ראיתי אותו היטב. הייתי על זרועי."

"את רוצה שאשב על-ידך בנדנדה?"

העמיד האורח את החבלים הנעים, ובשאתו את חלימה על זרועו הושיבה בחיקו וברגלו ניסה להדוף את הנדנדה. אז באה סבתא נושאת כיכר לחם:
 "אינכם רעבים? אכלו עד שיבוא סבא. אני עולה לתת אוכל ליונים."

היא בצעה את הרקיק לשני חצאים ונתנה בידם. והם ביקשו שתנדנד אותם לפני שתעלה לגג.

החבלים החלו לנוע אט-אט והנדנדה עברה את תחום הצל וריחפה מעט על פני המים. חזרה סבתא לענייניה ונעלמה תחת הסככה.

"השעיני ראשך עלי חלימה ועצמי את עיניך."

"בגדיך רטובים."

"לא הספקתי ליבש את גופי."

"אתה אוהב במבר?"

"כן. יש לי חשק לאכול ממנו."

"אני לא אוהבת אותו. מה שמך?"

"סֵטָאר."

"כמו שמו של בן המוכתר. אנחנו משחקים יחד מאחרי בית-המרחץ והוא תמיד רוצה שניכנס."

"בית-המרחץ של המתים?"

"כן. הראה לי עכשיו את אבא. אני רואה אותו יוצא מן המוזודה שם ובא אלינו."

"בלי ראש ובלי ידיים ובלי רגליים ובלי בגדים. כמו עשן."

"כן. כן."

"הניחי לו להתקדם. העמידני פנים שאת ישנה ואל תבהילי אותו, כי הוא אוהב רק את אלה הישנים כמו מתים."

עתה נלחם האורח בשינה האוחזת בעפעפיו. הוא חבק את חלימה ונשאה עמו למר-

חבים, חמק לתוך השערים הפתוחים בין כפות התמרים הרחבות, ריחף על פני פרחי הרימון ושיחי השוש ועל אפיק הנחל הזוהר, והנה אט־אט פשטה הקהות בגופו הרך הרטוב והשרתה עליו רוגע ופיוס.

"נרדמת, חלימה?"

"הוא יצא מן המזוודה כמו עשן ולא דיבר".

"היכן הוא עכשיו?"

"לא יודעת. הלך. צלל למים".

עד־מהרה צללו גם הם בעקבותיו.

(מערבית: שמעון בלום)